

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2020, sp. zn. 25 Cdo 2679/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.2679.2019.1

Číslo: 62/2021

Právní věta: Ve sporu o náhradu škody při určení obvyklé ceny vozidla pořízeného v zahraničí, které je v místě a čase dopravní nehody svým typem či konstrukcí neobvyklé a v České republice se neobchoduje, je třeba zohlednit též možnosti přílehlého zahraničního trhu, funguje-li reálně přeshraniční obchod tohoto typu a je-li pro poškozeného dostupný či obvyklý, není-li nákup tímto způsobem spojen se zjevně neúčelnými či účelově nadhodnocenými náklady.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.11.2020

Spisová značka: 25 Cdo 2679/2019

Číslo rozhodnutí: 62

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Cena věci (o. z.), Náhrada při poškození věci, Přípustnost dovolání

Předpisy: § 237 předpisu č. 99/1963Sb.
§ 2969 odst. 1 předpisu č. 89/2012Sb.
§ 4 předpisu č. 89/2012Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 19 Co 66/2019, vyjma části výroku, jíž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části zamítavého výroku ohledně 96 000 Kč s 8,05 % úrokem z prodlení z této částky od 14. 8. 2015 do zaplacení, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 7. 12. 2018, sp. zn. 25 C 196/2015, vyjma části zamítavého výroku ohledně 96 000 Kč s 8,05 % úrokem z prodlení z této částky od 14. 8. 2015 do zaplacení, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení; dovolání proti části výroku rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 19 Co 66/2019, jíž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části zamítavého výroku ohledně 96 000 Kč s 8,05 % úrokem z prodlení z této částky od 14. 8. 2015 do zaplacení, odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 7. 12. 2018, č. j. 25 C 196/2015-190, zamítl žalobu, jíž se žalobce domáhal zaplacení 259 440 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Šlo již o druhé rozhodnutí v této věci poté, co byl předchozí

zamítavý rozsudek ze dne 20. 10. 2017, č. j. 25 C 196/2015-83, zrušen usnesením Městského soudu v Praze ze dne 18. 4. 2018, č. j. 19 Co 71/2018-121, s pokynem doplnit dokazování k obvyklé ceně poškozeného vozidla. Soud neshledal opodstatněným nárok žalobce na pojistné plnění odpovídající rozsahu škody ve smyslu § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), sestávající z náhrady za zničené vozidlo v částce 159 640 Kč, představující rozdíl mezi žalobcem vyčíslenou hodnotou vozu a již poskytnutým pojistným plněním, za nájem náhradního vozidla (96 000 Kč) a za náklady na zpracování znaleckého posudku, který žalobce předložil soudu (3 800 Kč). Soud vyšel ze zjištění, že žalobce je švédským občanem pracujícím v České republice jako instruktor řízení letového provozu, dne 19. 12. 2014 byl účastníkem dopravní nehody, při níž byl poškozen jeho osobní automobil zn. SAAB, registrovaný v Estonsku, a nehodu zavinila osoba pojištěná u žalované pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla (zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů). Žalovaná po prošetření pojistné události stanovila cenu vozidla před nehodou na 125 000 Kč a po odečtení zbytkové ceny vraku vyplatila žalovanému 108 100 Kč, byť podle ocenění, jež si opatřil žalobce, měla činit cena vozu před nehodou na německém trhu 284 600 Kč. Soud měl při vyčíslení škody na vozidle za správný posudek S. B., znalce oboru ekonomika, odvětví ceny a odhady motorových vozidel, vycházející z toho, že nejsou-li na relevantním trhu v Praze a ve středních Čechách obchodována vozidla daného typu (kabriolet se speciální úpravou), je třeba vyjít z ceny nejbližšího srovnatelného podobného zboží (Audi, BMW, Mercedes a Mazda v provedení kabriolet), aniž by bylo možné, jak činí žalobce, přihlížet k cenám, za nichž se taková vozidla nabízejí v Německu. Soud zdůraznil, že nehoda se stala v Praze a že specifickým českého trhu je nízká obliba kabrioletů, což se odráží v nízké poptávce. Nelze proto vycházet z nabídkových (nikoliv realizovaných) cen v Německu, ani například v Polsku či na Ukrajině, neboť takový přístup ignorující stav na trhu by vedl k nelogickým požadavkům, jako například stanovení cen sněžného skútru v rovníkové Africe podle cen dosahovaných ve Skandinávii. Proto v posuzovaném případě činí obvyklá cena vozu před poškozením 119 400 Kč. Důvodnost nároku na náhradu nákladů za pronájem náhradního vozidla pak vylučuje skutečnost, že žalobce měl po dobu vyřazení havarovaného vozu k dispozici jiná svá vozidla, jež běžně využívá. Nelze vyhovět ani požadavku na náhradu nákladů za znalecký posudek Ing. M. C., který vychází z nesprávných údajů o vozidle a z nabídkových cen na trhu v Německu, a byl proto pro projednávanou věc nepoužitelný.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 4. 2019, č. j. 19 Co 66/2019-241, rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení státní potvrdil, změnil je ve výroku o náhradě nákladů řízení účastníků před soudem prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud označil skutková zjištění soudu prvního stupně za dostatečná a ztotožnil se i s jeho právními závěry. Ke škodě na vozidle tak doplnil jen závěr, že ve smyslu § 2969 odst. 1 o. z. je cenou obvyklou cena, za kterou lze v daném místě a čase pořídit věc shodnou či obdobnou; pokud se vozidla SAAB na českém trhu prakticky nevyskytují, je třeba dát přednost ocenění soudem ustanoveného znalce, který i po výslechu před soudem jednoznačně obhájil závěr o nižší ceně, než požaduje žalobce. I z toho důvodu hodnotil jako neúčelné náklady na posudek Ing. C., který není soudním znalcem a s jehož metodou výpočtu ceny vozu nelze souhlasit. Náklady na nájem náhradního vozidla, jejichž náhradu sice v zásadě je možné přiznat i v případě tzv. totální škody, v daném případě opět nelze mít za účelně vynaložené, jelikož žalobce po nehodě náhradní vůz nepotřeboval, neboť měl k dispozici několik jiných automobilů značky SAAB a prodleva s obstaráním nového vozu nebyla dána finanční tísní, ale obtížemi se sehnáním nového vozu stejné značky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z odvolacím soudem nesprávně zodpovězené a dovolacím soudem doposud neřešené otázky ceny obvyklé v místě

a čase u lokálně nedostupného zboží. Zdůraznil, že zničeným vozidlem byl v České republice relativně nedostupný vůz SAAB, obchod s daným typem vozu je zde prakticky nulový, což by však nemělo vést ke stanovení ceny vozu podle cen vozidel jiných. Předmětná vozidla se běžně obchodují na trhu v Německu a v České republice působí řada subjektů, které za úplaty zajišťují dovoz těchto automobilů z Německa. Dováží-li se zničená věc běžně ze zahraničního trhu, představuje podle dovolatele škoda vzniklá jejím zničením cenu obvyklou na tomto trhu zvýšenou o náklady na dovoz, zvláště jedná-li se o zemi Evropské unie, jež je součástí jednotného vnitřního trhu. Podle dovolatele by měl dovolací soud otázku škody spočívající v půjčovném za náhradní vozidlo při tzv. totální škodě na vozidle původním posoudit odlišně od již dříve přijatého řešení, a to zejména s ohledem na nález Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 3831/17](#). Dožaduje se tedy revize judikatury přiznávající právo na náhradu nákladů na zapůjčení vozidla jen do doby, než je zjištěno, že škoda na vozidle je totální, má přitom za to, že i ve světle rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2018, sp. zn. [I. ÚS 3831/17](#), by daný přístup měl být změněn a měla by být přiznána náhrada za dobu přiměřenou k obstarání vozidla podle majetkových poměrů poškozeného a situace na trhu s vozidly. Dovolatel navrhl, aby bylo napadené rozhodnutí zrušeno a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že stanovení ceny obvyklé bylo provedeno prostřednictvím soudem ustanoveného znalce, otázku určení ceny v místě a čase obvyklé u lokálně nedostupného zboží pak upravuje ustanovení § 2955 o. z., proto není třeba, aby byla judikována. Ohledně nákladů na zapůjčení náhradního vozidla pak žalobce zcela pomíjí skutečnost, že pro jejich přiznání jsou rozhodné majetkové poměry poškozeného, jež soud zcela správně vyhodnotil.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), a zabýval se dále jeho přípustností ve smyslu § 237 o. s. ř.

6. Usiluje-li žalobce o dovolací přezkum napadeného rozhodnutí v části týkající se náhrady nákladů na pronájem náhradního vozidla, není dovolání v tomto rozsahu přípustné ve smyslu § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu o tomto nároku nespočívá na dovolatelem předestírané právní otázce stran adekvátní doby poskytování náhrady za havarovaný vůz. Odvolací soud totiž v návaznosti na zjištěné okolnosti a poměry žalobce potvrdil zamítavý výrok rozsudku v této části s odůvodněním, že žalobce měl možnost využít některé z dalších vlastních vozidel, náhradní vozidlo si proto vůbec nepotřeboval pronajímat, a pokud tak činil, nebyly náklady vynaloženy účelně. Proti tomuto závěru, který sám ob stojí jako důvod zamítnutí žaloby, však dovolatel žádné výhrady nevznáší, takže tato otázka nemůže založit přípustnost dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), publikované pod č. 48/2006 Sb. rozh. obč., či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. [25 Cdo 371/2015](#)).

7. Dovolání je však přípustné proti části výroku o náhradě škody za zničené vozidlo, neboť otázka ceny obvyklé v místě a čase u lokálně nedostupného zboží nebyla dosud dovolacím soudem řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Podle § 2951 o. z. škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

Podle § 2969 odst. 1 o. z. se při určení výše škody na věci vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

Podle § 492 odst. 1 o. z. hodnota věci, lze-li ji vyjádřit v penězích, je její cena. Cena věci se určí jako cena obvyklá, ledaže je něco jiného ujednáno nebo stanoví-li to zákon.

9. Podle této úpravy se při vyčíslení skutečné škody na věci zásadně vychází z ceny věci v době poškození (obdobně jako při výkladu § 442 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013). Nově pak zákon stanoví, že současně musí být vzato v úvahu i to, co poškozený musí vynaložit k obnovení nebo nahrazení funkce poškozené věci (k tomu srov. více např. Eliáš, K. a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 1047). Při stanovení výše škody na věci podle § 2969 o. z. lze tedy do značné míry vyjít z výkladu zastávaného dosavadní rozhodovací praxí ke stanovení obvyklé ceny se současným zohledněním výše uvedené korekce tak, aby byl zachován výklad ustanovení o rozsahu náhrady škody zahrnující všechny druhy nákladů, jimž byl poškozený vystaven v příčinné souvislosti s jednáním škůdce (k tomu srov. více rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. [25 Cdo 2202/2019](#)). Judikatura přitom dlouhodobě setrvává na závěru, že peněžitá náhrada úbytku způsobeného škodou na věci je buď ekvivalentem hodnot, které je nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu (stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, [Cpj 87/70](#), uveřejněné pod č. 55/1971 Sb. rozh. obč.), nebo - zejména není-li uvedení do stavu před poškozením možné - lze vycházet z ceny, jakou věc měla v době poškození, a z rozsahu, v jakém byla poškozena zásahem škůdce, tedy výši odškodnění lze stanovit rozdílem mezi obvyklou cenou bezprostředně před poškozením a cenou po poškození. Cenu obvyklou (obecnou, tržní) představuje cena, za kterou lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc stejných kvalit (viz unesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. [25 Cdo 2818/2015](#), obdobně též usnesení ze dne 25. 7. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1637/2019](#)). Takto stanovená cena je v prostředí státem neregulovaného hospodářství cenou tržní, ovlivněnou poptávkou a nabídkou na trhu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [25 Cdo 861/2018](#)). Zároveň je důležité, aby se při určení obvyklé ceny přihlíželo též k tomu, co musí poškozený účelně vynaložit k obnovení nebo nahrazení funkce věci, čímž se podtrhuje význam uvedení poškozené věci v předešlý stav, který zákon v § 2951 větě první o. z. opětovně označuje za primární formu náhrady; to platí i v případě, že tzv. naturální restituce není možná či není požadována.

10. Zatímco časové hledisko stanovení ceny poškozené věci zákon poměrně jednoznačně vztahuje k době poškození, ohledně geografického vymezení daného místa relevantního pro stanovení obvyklé ceny poškozené věci se bližší požadavky nestanoví (na rozdíl například od zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, který v § 2 odst. 2 váže obvyklou cenu na obvyklý obchodní styk v tuzemsku; tento předpis však slouží pro účely stanovené zvláštními předpisy, mezi něž § 2969 o. z. nepatří). Je-li účelem náhrady majetkové újmy a z ní vyplývající občanskoprávní povinnosti k náhradě způsobené škody vytvoření stavu, který zde existoval před vznikem škody, přičemž ho má být dosaženo reparací veškeré vzniklé škody, má poškozený zásadně nárok na náhradu za poškození věci do výše její hodnoty před poškozením (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2782/2017](#), uveřejněný pod číslem 8/2019 Sb. rozh. obč.). Při této úvaze je třeba zohlednit i okolnosti případu, povahu poškozené věci i poměry poškozeného. Pojetí kritéria „daného místa“ včetně jeho rozsahu či rozlohy v kontextu daného sporu je tak třeba odvíjet zejména i od Ústavním soudem akcentovaného principu plného (respektive maximálně možného) odškodnění. Nejvyšší soud (viz jeho rozsudek ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2942/2017](#)) přitom již dříve, v návaznosti na náleží Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. [II. ÚS 155/16](#), zdůrazňující nezbytnost respektovat uplatnění principu plného odškodnění (též v případě tzv. totální škody), dovodil, že poškozeného nelze nutit zjednat nápravu stavu po zásahu do jeho majetku koupí srovnatelného automobilu v místě bydliště škůdce; poškozený má proto právo na náhradu nákladů na pořízení srovnatelného automobilu primárně tam, kde věc užíval (v tehdejší věci v místě svého bydliště v zahraničí). Při stanovení nákladů na pořízení náhrady v místě užívání poškozené věci pak logicky nelze odhlédnout od toho, že dostupnost různých věcí, včetně rozličných typů automobilů, se může výrazně lišit,

některé budou prodávány ve vzdálenosti několika kilometrů od místa bezprostředního užívání věci, jiné desítky či stovky kilometrů, přičemž při zvažování rozsáhlosti regionu, ve vztahu k němuž lze uvažovat o dostupnosti typově obdobných věcí a jejich cenách, se nabízí držet se kritéria obvyklosti, tedy v jak rozsáhlé oblasti ve vztahu k místu, kde byla poškozená věc užívána, se obvykle daný typ produktu kupuje; zatímco u běžného spotřebního zboží to bude zpravidla v řádu desítek kilometrů, věci méně časté, až vzácné, se patrně budou pořizovat z větších vzdáleností, obdobně lze nahlížet i na různé značky automobilů v závislosti na modelu a výbavě. Dovolateli lze přitom přisvědčit v tom, že pomyslnou dělicí čáru oblasti, v rámci níž lze zvažovat dosažitelnost adekvátní náhrady za zničenou věc, nelze bez dalšího klást na hranice České republiky, již s ohledem na to, že jednotný evropský trh s volným pohybem zboží, služeb a osob umožňuje realizovat koupi i v rámci zemí Evropské unie. Je možné očekávat, že kupující budou zpravidla preferovat takovou variantu místa obstarání dané věci, která je pro ně nejprůzračnější jak z hlediska ceny, tak jiných relevantních okolností – zejména vzdálenosti, jazykové bariéry, dopravního spojení, souvisejících služeb, apod. Samozřejmě je třeba se přitom vyvarovat extrémů, které naznačil soud prvního stupně příkladem zkoumání obvyklé ceny sněžného skútru v Africe (*argumentatio ad absurdum*); o takto vyhraněný případ se zde však nejedná. I v kontextu se zákonem formulovaným předpokladem průměrného rozumu svéprávného člověka a schopnosti jej využívat při zachování běžné péče a opatrnosti, které od něj může každý v právním styku důvodně očekávat (§ 4 o. z.), lze považovat za rozumnou a opodstatněnou snahu poškozeného opatřit si jako náhradu za zničené vozidlo raritního typu či provedení jiné vozidlo téhož typu zhruba stejných vlastností, a to případně i v blízkém zahraničí. Nesmí samozřejmě jít o výjimečně složitou transakci z hlediska organizace a nákladů, které by nepřiměřeně zvyšovaly výdaje spojené s obstaráním náhrady za zničenou věc natolik, že by již nebylo možno hovořit o účelných nákladech na nahrazení funkce původní věci. Proto při určení obvyklé ceny vozidla pořízeného v zahraničí, které je v místě a čase dopravní nehody svým typem či konstrukcí neobvyklé, je třeba zohlednit též možnosti přílehlého zahraničního trhu, funguje-li reálně přeshraniční obchod tohoto typu a je-li pro cizince žijícího přechodně v České republice dostupný či obvyklý, takže nákup tímto způsobem, není-li spojen se zjevně neúčelnými či účelově nadhodnocenými náklady, lépe zohlední zákonný požadavek přiblížení se restituci předchozího stavu.

11. Jestliže ovšem odvolací soud vyšel ze zjednodušené úvahy, že pokud se vozidla určitého provedení na českém trhu neobchodují, stanoví se obvyklá cena podle ceny jiných továrních značek vozidel v Praze a ve středních Čechách, aniž by zohlednil přeshraniční možnosti ve vztahu k témuž modelu vozidla, které bylo poškozeno (zničeno), nelze mít jeho závěr za správný. I když soud prvního stupně velmi pečlivě a podrobně prováděl dokazování jak ke správnému označení, charakteru a výbavě zničeného modelu, tak ke zjištění ceny (správně se zaměřil na cenu realizovanou, nikoliv pouze nabízenou) srovnatelného vozu na českém trhu, z procesního hlediska správně vyšel z posudku soudem ustanoveného znalce, avšak uvedený aspekt opomenul a zadání posudku v tomto směru zůstalo neúplné. Dovolání žalobce tedy v tomto rozsahu bylo podáno důvodně.

12. Rozsudek odvolacího soudu v části potvrzujícího výroku ohledně částky 159 640 Kč s úrokem z prodlení není ze všech těchto důvodů věcně správný, a Nejvyšší soud jej proto v tomto rozsahu zrušil i s výrokem vztahujícím se k nákladům na žalobcem předložený posudek ve výši 3 800 Kč, jejichž účelnost coby nákladu na uplatnění práva bude možno posoudit až podle výsledku sporu (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a to spolu s akcesorickými výroky nákladovými (§ 243e odst. 2 o. s. ř.). Protože tyto důvody platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud v odpovídajícím rozsahu zrušil i jeho rozsudek a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

13. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).